ResearchGate

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: https://www.researchgate.net/publication/329558465

Volume Factor and New Trends in Wearable Art/ Giyilebilir Sanatta Hacim Öğesi ve Yeni Eğilimler

Conference Paper · October 2017

CITATIONS
0

READS
130

2 authors:

Elif Kurtuldu
Dokuz Eylul University
22 PUBLICATIONS **5** CITATIONS
SEE PROFILE

tuğba Kosar
Cukurova University
10 PUBLICATIONS **1** CITATION
SEE PROFILE

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

GELENEKSEL NAKIŞ TEKNİĞİNE ÇAĞDAŞ YORUM View project

tapestry View project

All content following this page was uploaded by Elif Kurtuldu on 17 January 2019.

The user has requested enhancement of the downloaded file.

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
BODRUM GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ

2. ULUSLARARASI SANAT SEMPOZYUMU

2nd INTERNATIONAL ART SYMPOSIUM

21 VERSION

SÜRÜM 21 / VERSION 21

5-7 EKİM | 2017
OCTOBER 5-7

BİLDİRİLER
PROCEEDINGS

Giyilebilir Sanatta Hacim Öğesi ve Yeni Eğilimler

The Volume Factor in Wearable Art and New Tendencies

Arş. Gör. S. Tuğba Arabalı Koşar
Çukurova Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü

Arş. Gör. Elif Kurtuldu
Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü

Özet

Lif sanatı ile birlikte ortaya çıkan farklılık arayışları, çağdaş dokumalara paralel olarak gelişen yeni sanat alanlarını da beraberinde getirmiş ve "Giyilebilir Sanat"; lif-iplik, insan-kumaş ve aksesuarlarla ilişkili olduğu bir alan oluşturmuştur. Zaman içinde giyilebilir sanat olarak kabul edilen eserlerin malzemeleri değişkenlik göstermiş, lif, iplik ve kumaş parçalarına farklı disiplinlere ait olan doğal ya da yapay malzemeler de dahil olmaya başlamıştır. Hacimli olarak tanımlanan giyilebilir sanat eserleri, heykelsi hacimleri ve biçimleri öne çıkan çalışmalardır. Yaratım sürecinde kullanılan malzemeler, doğada var olan ve yaratımın amacını belirleyecek bütün nesneler arasından seçilebilir. Giyilebilir sanatta hacim öğesine malzeme açısından bakıldığında, kumaş, tel, kâğıt, bant, metal, ahşap, cam, plastik, bitkiler ve benzeri gibi her türlü malzeme bu yaratımın tamamlayıcı parçaları olarak yerlerini alabilirler. Var olan geleneksel tekstil tekniklerinin yanı sıra günümüz teknolojisinin sunduğu olanaklar da geleneksel- yenilikçi giyilebilir sanatın oluşmasında etkin bir rol oynamaktadır. Günümüzde giyilebilir sanat giysi biçimlenmesi içinde giderek heykele yaklaşan bir durum sergilemektedir. Bu anlamda yaratılan giyilebilir sanat eserlerinin pek çoğu giyilmek için değil, sanat eseri olarak izlenmek ve anlaşılmak için biçimlendirilmişlerdir. Hacim açısından malzeme ve teknik de bu yaratımın tamamlayıcı parçaları olarak eseri etkilemektedirler. Bu bildiri de ticari moda olgusuna dayanmayan giyilebilir sanatın tekstil malzeme ve tekniklerinin yanı sıra farklı disiplinlere ait materyallerle bir anlatım aracı olarak nasıl oluşturulduğu, sanatçıların giyilebilir sanat alanında malzeme ve teknik bütünlüğünde oluşturulan hacim olanaklarını nasıl kullandıkları, yenilikçi malzemeler ve yaklaşımlardan başka hangi özellikleri ile sanat alanına dahil olduğu ve olacağı ele alınmıştır.

Anahtar Sözcükler: *Giyilebilir Sanat, Hacim, Malzeme, Teknik, Yeni Eğilimler*

Abstract

The searches of dissimilarity appeared with fiber art bring along with new art areas which developed with contemporary wovens. That create a new area as "Wearable Art" related with fiber-yarn, human-fabric and accessories. Materials of artefacts accepted as Wearable Art have been changed through time and natural or man-made materials from different disciplines started to include in these fiber, yarn and fabrics. Voluminous artefacts of wearable art are distinguish with their sculptural volume and shapes. Materials used in the creation process are choosen among all the objects that exist in nature and determine the purpose of creation. From the point of view of the volume factor in wearable art, all kinds of mate-

rials like fabric, wire, paper, tape, metal, wood, glass, plastic, plants can take their place as complementary parts of this creation. Besides the existing traditional textile techniques, the possibilities offered by today's technology take an active role in the creation of traditional-innovative wearable art. Nowadays, wearable art in the form of garment is showing an approaching situation through sculpture. In this sense, many of the works of wearable art created are shaped with the aim of exhibiting and being understood as artefacts, not for wearing. In terms of volume, material and technique are also effect artifacts as complementary parts of this creation. In this paper it examined about how wearable art, which does not refer to commercial fashion phenomenon, created as an expression form by materials of different disciplines beside textile materials and techniques, how the artists use volume opportunities created in the material and technical integrity, and how it will be included and going to be included in the field of art with which features of itself other than innovative materials and approaches.

Keywords: *Wearable Art, Volume, Material, Technique, New Tendencies*

Giriş

Geçmişten günümüze tekstillerin başlangıçta ihtiyaca yönelik olan bir üretimi söz konusu iken, teknoloji, bilim ve toplumsal gelişime paralel olarak estetik açıdan da geliştiği görülmektedir. Sosyal, toplumsal, ekonomik gelişimlerin yanı sıra felsefe ve estetik ile her zaman ilişki içinde olan sanat da zaman içerisinde farklı malzeme ve tekniklerin kullanılmasına olanak sağlamıştır. 20.yüzyılın değişen ve gelişen sanat algısıyla pek çok alanda olduğu gibi tekstil de lif sanatı olarak yeni bir ifade biçimi geliştirmiştir. Lif sanatı ile ortaya çıkan farklılık arayışlarıyla çağdaş dokumalara paralel olarak gelişen tekstil malzeme ve tekniklerinin kullanıldığı üç boyutlu, hacimli, heykelsi formların da sanatsal bir kimliğe büründüğü görülür. Zamanla lif sanatı içerisinde "Giyilebilir Sanat" anlayışı ortaya çıkmıştır. Melissa Leventon "Artwear Fashion and Anti-Fashion" adlı kitabında giyilebilir sanatı "bir sanatçı tarafından üretilmiş tekstillerden elde edilen, yine bir sanatçı tarafından yapılmış giysi" olarak tanımlamıştır (Levanton, 2005, s.18). Ancak zamanla giyilebilir sanat eserleri yalnızca tekstil tasarımcıları tarafından değil, ressam ve heykeltıraşlar tarafından da tekstil malzeme ve teknikleri kullanılarak heykelsi formlara sahip, hacimli sanat eserleri olarak da karşımıza çıkmışlardır. Yeni bir ifade biçimi olarak ilk ortaya çıkışından bu yana farklı disiplinler tarafından yorumlanmakta olan giyilebilir sanatta insanoğlunun ve teknolojinin gelişimi ve değişimi sayesinde yenilikçi yaklaşımlar ve yeni eğilimler oluşmuştur.

1. Giyilebilir Sanat

Giyilebilir sanat; bireylerin giysiler ile bağıntısına odaklanan, giysinin beden-ruh ilişkisini esas kılan ve sanatçının fikrini, duygusunu, form ile birleştirerek aktaran eserleri kapsamaktadır. Giyilebilir sanat, sanatsal bir formu araştırırken dokunma ve görme gibi duyguları da etkilemekte, konu ya da kavram yoluyla geçmişe ağırlık vermeden estetik konuları ön plana çıkartmaktadır. Giyilebilir sanat hacim-kumaş, işlevsellikle-estetik, performansla-durgun sanat arasındaki sınırları ortadan kaldırmakta, estetik beğeni ve yaratıcı sanatsal potansiyeli tam olarak karşılayamayan moda sektöründeki seri üretimle çelişmektedir. Giyilebilir sanatın bu artistik yönü ile uğraşan çok sayıda sanatçı, giysinin sadece bedenle değil, ruhla da ilişkili olduğu fikrini benimsemişler, fikir, duygu, heyecan ve formun birleşimini yapıtlarına aktararak, bedenin, görsel imajı uyaran ve ifade eden bir araç olduğunu savunmuşlardır. Bu eseri giyenleri ise, yaratıcılık sürecine yaşam ve canlılığı ekleyerek eseri tekrar yorumlayan bedenler olarak görmüşlerdir. Bu nedenle giyilebilir sanat eserleri sadece bedeni saran giysiler değil insan ruhunu da sarmalayan giysiler olarak tanımlanmış ve bu sanatın sanatçıları; sadece kendileri ve kendilerinin giymesini istediği kişiler için giysi üretme fikrinden yola çıkmıştır (Dale, 1992, s.8). Giyilebilir sanat ile uğraşanlar yarattıkları eserleri, moda kavramından daha çok, sanat nesnesi biçiminde algılamış ve konumlandırmışlardır. Genel olarak giyilebilir sanat nesnelerine bakıldığında bunları yüzeysel, kavramsal ve hacimli nesneler şeklinde gruplandırmak olasıdır. Hacimli olarak tanımlanan giyilebilir sanat eserleri, heykelsi biçimleri ve hacimleriyle öne çıkan çalışmalardır. Bir giysinin moda, kostüm, sanat, tasarım gibi başlıklardan herhangi biri ile tanımlanması, tamamen sunulan içerik, oluşturulmak istenen anlam ve amaç

ile ilgilidir. Bu anlamda, içinde bulunduğumuz disiplinler arası ortamda sanatçı ve tasarımcılar, istek ve eğilimleri doğrultusunda bu tanımlamaların sınırlarında eserler ortaya koymaktadırlar. Giyilebilir sanat kavramının ilk olarak ortaya çıkışı bilinmemekle beraber, insanoğlunun daima giyilebilir sanatın düşünce yapısını oluşturan özgürlük ve özgünlük kavramlarını benimsediği ve sanayi devrimi öncesinde de giyilebilir sanat hareketinin temeli sayılabilecek haute-couture kavramı ile iç içe olduğu görülmektedir. Kişiye özel tasarım anlamına gelen haute-couture-de giysinin muhakkak bir giyeni olmak durumundadır ancak giyilebilir sanatta böyle bir endişeden kesin söz etmek mümkün değildir. Paul Poiret ve Charles Frederick Wort'un özgür bir yaratım alanı olarak nitelendirdiği sanatsal giysiler de giyilebilir sanatın zeminini hazırlayan bir diğer gelişimdir. Tam anlamıyla giyilebilir sanatın bir hareket olarak kabul edilmesi zaman almıştır. Giyilebilir sanat, Dale'ye göre pek çok bakımdan 19. yüzyıldaki Arts &Crafts ile benzerlikler göstermektedir (Dale, 1986, s.6). Geniş ölçekte ise sanatsal giyimin kökeni Arts&Crafts, Art Nouveau, Jugendstil, The Vienna Secession, Bauhaus gibi sanatla zanaatı birleştiren akım ve düşünce okullarına dayanmaktadır (Günay, 2012, s.51). 20'lerde oluşmaya başlayan ve 60'ların sonunda da "Giymek için Sanat" kavramıyla ortaya çıkan "Giyilebilir Sanat Hareketi" o zaman geçerli olan moda anlayışının ana görüşü dışında bir görüş sergilemiştir. Bu bakış noktasından hareketle sanatçılar 70'lerin başında ticari moda olgusuna dayanmayan giysileri tekstil malzeme ve tekniklerinin yanı sıra, farklı disiplinlere ait materyallerle bir anlatım aracı olarak özgürce yaratma olanağı bulmuşlardır (King, 2000, s.16-23). 20.yüzyıldaki sosyal karışıklıklar, sanatta yaratıcı eylemlerin ortaya çıkmasına neden olduğu için tekstil tasarımcıları bu gelişmeleri yoğun atölye çalışmalarıyla eserlerine yansıtmışlardır (Dale, 1986, s.5). Bu dönemde post modern sanat anlayışının bir getirisi olarak giyilebilir sanat; giysi biçimlenmesi içinde giderek heykele yaklaşan bir durum sergilemiştir. Böylece gerçekleşen bu heykelsi sanat yaratımları giyilebilme özelliklerini korumakla birlikte mutlaka giyilebilme şartı taşımazlar. Bu anlamda yaratılan eserlerinin pek çoğu giyilmek için değil, sanat eseri olarak izlenmek ve anlaşılmak için biçimlendirilmişlerdir. 20.yüzyılın sonlarına doğru mimari, resim, heykel başta olmak üzere uygulamalı sanatlar alanında Bianchini Ferier, Erte, Fernard Leger, Henri Matisse, Jean Cocteau, Mariano Fortuny, Paul Poiret, Pablo Picasso, Raoul Dufy, Raymond Duncan ve Sonia Delaunay ve gibi sanatçıları dokuma, baskı, dikiş, boyama-baskı gibi tekstile özgü tekniklerle malzemeleri kullanarak giyilebilir sanat eserleri ortaya koymuşlardır. Sanatçıların üç boyutlu, heykelsi, giyilebilir nitelikteki bu çalışmaları sayesinde giyilebilir sanat kavramı kabul edilmiştir. Paul Smith ise bu çalışmalar hakkında "sanatçıların malzeme yetersizliğini avantaja dönüştürerek deneysel çalışmalar ile malzeme ve teknik özgürlüğe kavuştuğunu" aktarmıştır (Adamson, 2007, s.157). Özellikle Janet Lipkin, Sharon Hedges, Deanne Schwartz Knapp, Raymond Duncan ve Mariano Fortuny tarafından tasarlanan giyilebilir sanat öğelerinde tekstil malzeme-tekniklerinin hacim açısından etkilerinin yanı sıra giyilebilir sanatın temel kavramlarından sayılan yaygınlık karşıtlığı fikrini de savunmuş olduğu, dolayısıyla da giyilebilir sanatın bir sanat hareketi olarak da kabul edildiği görülmektedir (Cholchester, 1997, s.143-144). Giyilebilir sanata konu olan eserlerin hem sanatçı hem de giyen için

özel bir iletişim biçimi haline geldiği, elle tutulabilir, dokunulabilir tekstillerden oluşarak sanatçının yaratıcılığı ile malzeme, teknik ve düşüncenin sınırsız çeşitliliği ile birleşmektedir (Levanton, 2005, s.18). İlk zamanlarda lif-iplik, insan-kumaş ve aksesuarlarla ilişkili olan giyilebilir sanat eserlerinin zaman içinde malzemeleri değişkenlik göstermiş, lif, iplik ve kumaş parçalarına farklı disiplinlere ait olan doğal ya da yapay malzemeler de dâhil olmaya başlamıştır. Özellikle 21. yüzyılın gelişen teknoloji ve teknik olanakları sayesinde giyilebilir sanata yeni malzeme ve teknikler konu olmaya başlamıştır.

1.1. Giyilebilir Sanatta Hacim Öğesi

Genel anlamıyla "bir nesnenin, cismin tüm boyutları ile birlikte uzayda kapladığı yer" olarak tanımlanan hacim kavramı; giyilebilir sanatta malzemeden forma kadar geniş bir alanda tasarıma etki eden önemli bir faktördür. Giyilebilir Sanat eserlerinde hacimli formlar malzeme ve tekniğin etkisiyle beden-giysi arasındaki boşluğu da kapsayacak şekilde yaratılmaktadır. İki boyutlu tekstil tekniklerinin estetik değerler doğrultusunda üç boyutlu hale gelmesi ile giyilebilir sanatta hacimden bahsedilebilir. "Giyilebilir sanatın yaratım sürecinde kullanılan malzemeler, doğada var olan ve yaratımın amacını belirleyecek bütün nesneler arasından seçilebilir. Hacim açısından malzeme ve teknik de bu yaratımın tamamlayıcı parçaları olarak eseri etkilemektedirler" (Dale, 1986, s.23). Malzeme ve teknik aynı zamanda, her sanatçının kişiliğini en iyi ifade eden dışavurumlara yönelebilmesini de olanaklı kılmaktadır. "Eserlere böyle bir bakış açısından bakıldığında da otobiyografik oldukları söylenebilir. King'e göre içsel dünyaların fiziksel biçimlenmeleridir bu çalışmalar" (Yetmen, 2012, s.93). Giyilebilir sanatta hacim öğesine malzeme açısından bakıldığında, kumaş, tel, kâğıt, bant, metal, ahşap, cam, plastik, bitkiler ve benzeri gibi her türlü malzeme bu yaratımın tamamlayıcı parçaları olarak yerlerini alabilirler. Var olan geleneksel tekstil tekniklerinin yanı sıra günümüz teknolojisinin sunduğu olanaklar da geleneksel- yenilikçi giyilebilir sanatın oluşmasında etkin bir rol oynamaktadır. Bu malzeme-tekniklerle özgürce yaratılan ürünlerin yaratıcısı, malzemesi ve giyeni arasında bir bütünü tamamlama ilişkisi kuran, giysilerin adeta hareket eden bir heykelsi forma dönüştüğü düşünülebilir. Sanatçılar eserlerini hacimli olarak gerçekleştirdiklerinde; boşlukta asılı bir biçimde durmasını sağlayarak sergilemişlerdir. Bunun ilk amacı sanat eserini alışılagelmiş giysi formlarından uzaklaştırmak ikincisi ise her giyen ile farklı bir bütünleşme yaratacak olan giysiyi en basit haliyle anlamlandırmaktır. Giyilebilir sanatta hacim öğesi malzeme-teknik-beden-ruh-fikir etkileşimi içerisinde formun oluşturulmasında önem kazanmaktadır. Giyilebilir sanat eserlerinin oluşumunda hacim; salt malzeme ve teknikle mümkün olabileceği gibi, tasarım sürecinde doğru kullanılması ve yönetilmesi amacıyla birbirinden çok net bir şekilde ayrılabilen kavramlar olarak nitelendirilemezler. Bu nedenle giyilebilir sanatta hacim öğesine etki eden faktörler ön planda oluşlarına göre; tekstil malzeme ve tekniklerinin etkileri, tekstil dışı malzeme ve tekniklerin etkileri olmak üzere iki ana başlık altında incelenebilir.

1.1.1. Giyilebilir Sanatta Tekstil Malzeme ve Tekniklerinin Hacme Etkileri

Tekstil malzeme ve tekniklerinin etkisiyle hacimlendirilmiş giyilebilir sanat eserlerine bakıldığında geleneksel tekniklerden modern teknolojinin imkânlarına kadar geniş bir etki alanı karşımıza çıkmaktadır. Dokuma, örme, keçeleştirme, dikiş, katlama, ısıl işlemler gibi tekstil teknikleri ile giyilebilir sanat eserlerine hacim kazandırılmaktadır. Malzemelerde ise, doğal ve yapay lifler, bu liflerden üretilen iplikler, kumaşlar ve tekstil aksesuarlarının kullanıldığı görülmektedir. Bu malzemeler tekstil veya diğer teknikler ile hacimli giyilebilir sanat eserlerine dönüşmektedir. Kullanılan doğal veya yapay liflerin özellikleri sayesinde giyilebilir sanatta hacimden bahsetmek mümkündür. Örneğin, yün lifi ile keçeleştirme, termoplastik yapılı malzemeler ile termofiksaj, ipek ile shibori tekniklerinin hacim öğesi oluşmaktadır. Bu nedenle malzeme ve teknik birbiri ile ayrılmaz bir bütün olarak ele alınması gereken bir kavramdır. Geleneksel tekstil tekniklerinde hacimlendirme eyleminin Mısır, Roma, Yunan giysilerinde daha yoğun olarak karşımıza çıktığı ve Janet Lipkin, Sharron Hedges ve Deanne Schwartz Knapp (Öngen, 2016, s.1241) tarafından temel fikri ortaya konduğu görülmektedir. Bu eserlere hacim açısından bakıldığında; ilk örneklerin 1960 sonrasında Japon tasarımcıların eserleri ile bir hareket ve tarz halini aldığı görülmektedir. Hacimli giyilebilir sanat eserlerinin o dönemde Japon tasarımcılar tarafından önemli bir alan oluşturmasının sebebi, sentetik liflerin gelişimlerine bağlı olarak ısıl işlemler ile hacimli yüzeylerin tasarlanmasıdır. Miyake'nin geleneksel tekstil tekniklerini yeniden canlandırmak amacıyla teknolojiden de faydalanarak tasarladığı, kalıcı piliseler ile hacimlendirdiği eserler post-modern sanat anlayışı ile örtüşmekte olan giysilerdir. Miyake'nin "Pleats Please" adını verdiği koleksiyonu sentetik liflerin bulunuşunun ardından gelişen termofiksaj yöntemi ile hacimlendirilmiş, piliseli giyilebilir sanat eserleridir. Bu çalışmalarda amaç sadece malzeme kullanımı değil, giysi-beden arasındaki boşluğu kullanarak dikkat çekmek ve hacmi elde etmektir. Malzeme-tekniğin kazandırdığı hacimli etkilerle oluşturulan giyilebilir bu formlardan heykelsi ve üç boyutluluğa sahip hacimli sanat nesnesi olarak söz etmek mümkündür (Görüntü 1).

Görüntü 1. Mutant Pleats, pilise tekniği ile giyilebilir sanat örneği, Issey Miyake 1989-1994

Milano –Londra -Paris moda merkezleri arasında oluşan etkileşim sonucunda, 80'li yıllarda bir grup moda tasarımcısı modanın anlamını sorgulamaya başladıklarında Caroline Broadhead'de bu sorgulama döneminde giysinin anlamının kavramsal yorumlarıyla uğraşmaya başlamış, sadece modanın şekillendirdiği giyim yöntemleriyle değil, giyinme olgusunun yaşama yansıyan fikirsel yönleriyle de ilgilenmiştir. Broadhead, giyilebilir sanat alanında kavramsal anlamda ve büyük ölçekte ürettiği boyutlu çalışmalarında, ışık ve boşluk kavramlarını ve farklı birleştirme tekniklerini kullanarak, hareketli görünümlü eserler vermiştir. Henrik Vibskov'un yenilikçi malzemeler, egzotik baskılar hacim ve siluetlerden oluşan tasarımları beş duyuya hitap eden performanslar olarak tanımlanmış, kendi moda sergileri ile gelişme göstermiştir (Görüntü 2).

Görüntü 2. Henrik Vibskov, hacimli giyilebilir sanat örneği

1.1.2. Giyilebilir Sanatta Tekstil Dışı Malzeme ve Tekniklerin Etkileriyle Hacim

Giyilebilir Sanat eserlerinde tekstil malzeme ve tekniklerinin yanı sıra disiplinler arası çalışmaların ve esinlerin bir getirisi olarak tekstil dışı malzeme ve tekniklerin de kullanıldığı görülür. "Giyilebilir Sanat" yaratımında kullanılan malzemeler de bir anlamda doğada var olan ve amacı belirleyebilecek bütün nesneler arasından seçilebilirler. Kumaşlar, tel, kâğıt, bant, at kılı, metal, boncuk, sicim, gazete kâğıdı, ahşap, ayna parçaları, lifler, mantar, plastik, cam, ipek, çiçekler, kurutulmuş çiçekler, mürekkep, sünger ve benzeri her türlü malzeme bu yaratımın tamamlayıcı parçaları olarak yerlerini alabilirler. Bu türlü malzemeler aynı zamanda her sanatçının kişiliğini en iyi ifade eden dışavurumlara yönelebilmesini de olanaklı kılar (Dale, 1986, s.23).

Tekstil malzemelerinin yanı sıra tekstil dışı malzemelerin de giyilebilir sanata dâhil olması bu hareketin bir moda kavramı değil bir sanat hareketi olduğunu da netleştirmektedir. Bu nedenle de giyilebilir sanat eserleri, estetik değeri yüksek giyilebilir eserler olmalarının yanı sıra, müze veya galerilerde sergilenebilir sanat eseri özelliği de taşımaktadırlar. Ahşap, taş, seramik, cam, metal, saç gibi tekstil

dışı malzemeler, beden üzerinde tekstil gibi giysilere dönüşerek hacimli giyilebilir sanat eserlerini oluşturmaktadır (Görüntü 3). "Giyilebilir Sanat" anlayışının günümüzdeki önderleri arasında Julie Schafler Dale, Ana Lisa Hedstrom, John Marshall, Marla Weinhoff, Jean Williams Cacicedo, Junya Watanabe, Sandra Backlund, Yoshiko I. Wada, Kansai Yamamoto, Hüseyin Çağlayan, Issey Miyake, Yohji Yamamato, Alexander Mc Queen gibi pek çok isim sayılabilir.

Görüntü 3. Sandra Backlund, "Body Skin and Hair", Sonbahar Kış Koleksiyonu 2006-2007

Çalışmalarda, tekstil dışı malzemeler ile bir bağlayıcı zemin ya da bütünlük oluşturması adına tekstil malzemelerinin de birlikte kullanıldığı görülmektedir. Heykelin sert dokusu ile tekstilin yumuşaklık, esneklik gibi kendine özgü estetik dilinin birleşerek Giyilebilir Sanat eseri olarak bir ifade biçimi sunmaktadır. Caroline Broadhead, Adriana Carvalho, Sandra Backlund, Maison Martin, Nick Cave gibi sanatçıların çalışmaları tekstil dışı malzeme kullanımına örnek olarak verilebilir. Bu sanatçılar arasında; heykel, enstelasyon, performans, video ve modayı "Dönüştüren-sanatçı" olarak görülen Nick Cave ise hem tekstile özgü, hem de tekstil dışı malzeme ve teknikleri kullanarak hacimli giyilebilir sanat eserleri ortaya koymaktadır (Görüntü 4). Öte yandan Nick Cave'in artık birer giyim objesi olmaktan öteye geçerek tuhaf, alışılmış nesnelerin dışında, bu dünyadan olmayan yaratıkları çağrıştıran çok çeşitli malzemeler ve renkli kurgulardan oluşturulmuş hacimli giysileri birer çağdaş sanat nesnesi olarak değerlendirilebilir (Leventon, 2005, s.136).

Görüntü 4. (Sol), Soundsuit, Miksmedya, kumaş, düğme, kablo, elek, (Orta), Soundsuit, 2012, kızılcık dalları, tel, döşeme ve manken, (Sağ) Soundsuit, kumaş, Nick Cave, 2014

1.2. Giyilebilir Sanatta Yeni Eğilimler

20.yüzyılın giyilebilir sanat hareketi ışığında, 21.yüzyılda özellikle teknoloji ile tasarımın estetik açıdan ayrılmaz niteliğe kavuştuğu söylenebilir. Kavramsal açıdan bir giysi biçiminden yola çıkarak tasarlanan giyilebilir sanat eserlerine karşın giyilemeyen sanat eserleri de tasarlanmıştır. Böylelikle sanatı modadan modayı da sanattan ayıran sınırlar ortadan kaldırılmıştır. Giyilme işlevi olmayan bir elbisenin yalnızca biçimselliğiyle de anlam ileten yönünün yansıtıldığı düşünülmektedir. Son yıllarda teknolojinin de gelişmesi ile birlikte tekstil dışı malzemelerin tekstil malzemelerine yakın görünüm veya işlevler kazanması ile ortaya çıkan hacimli görünüme sahip ahşap tekstillerin de giyilebilir sanat eseri olduğunu söylemek mümkündür. Giyilebilir sanatta hacim açısından yeni eğilimlere bakıldığında, teknolojinin bir getirisi olarak hayatımıza giren lazer kesimler ve üç boyutlu yazıcıların daha ön planda olduğu görülmekle birlikte geleneksel teknikler de çağdaş bir bakışla yeniden yorumlanmıştır. Özellikle son yıllarda, sanat ve tasarım alanında eğitim veren kurumlarda, disiplinler arası çalışmaların ürünü olarak sunulan giyilebilir sanat öğelerinin yanı sıra, giyilebilir sanatla ilgili yarışmaların da yapıldığı görülmektedir. Bu haliyle giyilebilir sanat, salt tekstil ve moda tasarımı değil, heykel, seramik gibi üç boyutlu çalışmaların ağırlıklı olarak yapılabildiği alanlarda da önem kazanmıştır.

Giyilebilir sanat hareketi ile ilişkili yenilikçi çalışmalar yapan bazı tasarımcılar, Iris van Harpen, Issey Miyake, Yohji Yamamato, Hüseyin Çağlayan, Carol Lee Shanks, Joan Steiner, Gabriella Marina Gonzalez, Saina Koohnavard, Elvira't Hart, Noa Raviy ve Bea Szenfeld olarak sayılabilir. Örneğin halen Issey Miyake ile çalışmakta olan aksesuar tasarımcısı Maiko Takeda, 2014 yılında sentetik malzemeler kullandığı ve "Mind Body" adını verdiği koleksiyonda mantık, vücut ve boşluk kavramlarından yola çıkarak Giyilebilir Sanat için popülerizm karşıtı bir performans sergilemiştir. (Görüntü 5).

Görüntü 5. 'Mind Body', 2014, Maiko Takeda

Iris Van Herpen'nın, üç boyutlu yazıcılar ile oluşturduğu giyilebilir sanat eserleri estetik ve teknik açıdan yenilikçi bir şekilde tasarlanmıştır (Görüntü 6). 2011 yılında sunduğu Capriole adlı koleksiyonunda üç boyutlu yazıcılar ve lazer kesimleri kullanarak giyilebilir sanata atıfta bulunmuştur. Harpen; siyah, beyaz akrilikleri kullanarak zihnin ve bedenin karmaşıklığını aktardığını ifade etmiştir. 2017 yılına ait "Between the Lines" adlı koleksiyonda da Harpen yenilikçi malzeme ve tekniklerin hacimsel etkilerinden faydalanarak fiziksel ve yapısal açıdan dünya sisteminin kusurlarını, materyallerin boşlukları, uyumsuz şekiller ile zihnin uzamsal ızgaralarıyla birleştirdiğini ve giyilebilir sanat ile ilişkilendirilebilen optik bir manipülasyonun hipnotik tekrarını siyah ve beyaz ile anlatmak istediğini ifade etmiştir (www.irisvanharpen.com 01.05.2017).

Görüntü 6. 'Capriole', beyaz akrilik giysi, Iris van Harpen, 2011 (solda)
'Betwen the Lines' , Iris van Harpen, 2017 (sağda)

Türk tekstil ve endüstriyel tasarımcısı Hüseyin Çağlayan da; giysi-eşya dönüşümü ile tasarladığı hacimli giyilebilir sanat eserlerinde pek çok farklı materyalden faydalanmıştır (Görüntü 7). Tasarımlarında özellikle sanat projelerini ulus-aşırılık, göç ve melezlenme kavramı üzerinden yorumlayan Çağlayan, modern-küresel olarak tanımladığı parçalarda, mülkiyet nesnesi, arkeolojik tılsım ve kimlik unsurunu da temsil ettiğini ifade etmektedir (Bayraktar, 2010). Bu açıdan hem kavramsal hem de estetik bağlamda eserlerinin dönüşebilir özelliklerinin yanı sıra, giysinin örtünme ve korunma kavramlarından sıyrılarak kavramsal bir anlatım biçimine de dönüştüğü söylenebilmektedir.

Görüntü 7. 'After Words', pamuklu elbise, sandalye örtüsü ve maun etek-masa, Hüseyin Çağlayan, 2000

Sonuç

Gelenekten, kültürden, doğadan esinlenen ve doğanın bir parçası olarak insanın kendisiyle bütünleşmesini öneren giyilebilir sanatın, aslında tekdüzeleştirilmiş giyim anlayışına karşı bireyci bir yaklaşım önerdiği ifade edilebilir. Sözgelimi modernizm ve 20. yüzyıldaki sosyal karışıklıklar, sanatta yaratıcı eylemlerin ortaya çıkmasına neden olduğunda tekstil tasarımcıları bu gelişmeleri yoğun atölye çalışmaları ile eserlerine yansıttıkları görülmekte ve giyilebilir sanattan yeni bir ifade biçimi olarak yararlandıkları düşünülmektedir. Bu sanatı takdir edebilen güncellenmiş değerler bütününün gelişimine paralel olarak günümüzde verilmekte olan yaratımlar kendilerini özgürce ifade etme olanağı bulmaktadırlar. Başlangıç dönemlerindeki avangard tavır da zamanın gelişimi içinde yerini kendi alanını belirlemiş bir sanat alanının kendisinden emin duruşuna bırakmaktadır. Özgürce yaratılan giyilebilir sanat ürünlerinin, yaratıcısı, malzemesi giyeni ya da sergilendiği mekân arasında tamamlayıcı bir etki yaratan giysilerin adeta hareket eden- etmeyen bir heykele dönüştüğü görülmektedir. Bu yanıyla giyilebilir sanatın, performans sanatı, vücut sanatı ve diğer benzeri sanatlar ile yakın ilişki içinde olduğu söylenebilir.

Bildiri; tekstile özgü malzeme ve teknikler ile tekstil dışı malzeme ve tekniklerle oluşturulan hacimli giyilebilir sanat eserleri ve yeni eğilimlerde giyilebilir sanatın deneysel yaklaşımlarını ortaya koymaktadır. Kaynaklarda giyilebilir sanatta hacim öğesi ile ilgili çalışmaların kısıtlı olması sebebiyle, kavram plastik sanatlar içerisinde de incelenmiştir. Bu doğrultuda özellikle 80 ve 90'larda giyilebilir sanat eserlerinin malzeme ve tekniğin kısıtlamalarından kurtularak sanatla bağ kurduğu gözlemlenmektedir. Giyilebilir sanat nesnesinin sanata ne kadar yakın durduğu ya da sanat çerçevesinde ele alınıp alınamayacağına dair tartışmaların hararetlendiği 60'lardan günümüze gelindiğinde artık bir giysi tasarımının sanat eseri olarak algılanmasına onu yaratan kişinin karar verdiği; onun ne amaçla nesneyi meydana getirdiğinin önem kazandığı görülmektedir. 21. yüzyılın sanat, tasarım ve estetiğin yanı sıra zanaat ile de arasında ki sınırların ortadan kalkarak Giyilebilir Sanat eserlerinin galeri ve müzelerde sergilenebilir nitelikte heykelsi, hacimli formlara dönüştüğü görülmektedir.

Günümüzde giyilebilir sanat eserleri ile kendini özgürce ifade etme biçimi bulan sanatçılar yalnızca tekstil değil, diğer disiplinlere de ait olan malzeme ve teknikler ile hacim öğesine farklı kavramlar yükleyerek yenilikçi yaklaşımlar ve yeni eğilimler sergilemektedir. "Giyilebilir Sanat Hareketi"; günümüzde sürekli yenilenmeye açık, sonsuz fikir, malzeme ve teknik olanağı ile bir iletişim biçimi olmaya devam edecektir. Gelecekte; estetikten yoksun, özgün ve felsefi bir fikre, görüşe dayanmayan tamamen teknoloji ile yaratılmış insan ile işlev dışında başka bir bağlantı kuramayan ürünlerin yerine, yenilikçi ürünlerin tasarımında giyilebilir sanatta olduğu gibi beden-ruh ilişkisinin esas alınarak, özgür bir ifade biçiminin yaratılması tüm disiplinler adına sanatın, sanatçının ve sanat eserinin kalıcılığında faydalı olacaktır.

Kaynakça

Adamson, Glenn (2007). The Fiber Game, Textile: The Journal of Cloth and Culture V.
Bayraktar, Damla (2010). Hüseyin Çağlayan'ın Sanatında Ulus aşırılık ve Melezlenme, https://modalaturca.wordpress.com/2010/10/30/huseyin-caglayanin-sanatinda-ulusasirilik-ve-melezlenme/ 12.02.2017
Colchester, Chloe (1997). The New Textiles: Trend and Traditions, Thames and Hudson Ltd.
Dale, Julie Schafler. (1992). Art to Wear, England: Abbeville Press.(incelenmedi)
Duncan, Katherine (2002) "The Fiberarts Book of Wearable Art", Michigan: Lark Books.
Günay, Ayşe (2012) Giyside Sanatsal Yaklaşım, Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi I. Uluslararası Moda ve Tekstil Tasarımı Sempozyumu, Antalya. (8-10 Ekim 2012).
King, Susan.R. (2000). Wearable Art Inspired by the Effects of Information Technology at the Beginning of the Twenty-First Century, The Graduate School, University of Wisconsin-Stout, Menomonie.
Leventon, M. (2005). Artwear: Fashion and Anti-Fashion, London, Thames &Hudson.
Öngen, A.,G. (2016). Geleneksel Tekstil Teknikleri Işığında Günümüzün Giyilebilir Sanat Algısı. İdil Dergisi, 5 (24), s.1237-1254.
Yetmen, Gözde (2012) Giyilebilir Sanat, ETHOS, Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar, Ocak /January 2012, 5(1), s.76-93.

Görüntü Kaynakçası

Görüntü 1: https://seguro.catho.com.br/cadastro-candidato/ 27.04.2017
Görüntü 2: http://www.maisondexceptions.com/en/henrik-vibskov-designer/ 27.04.2017
Görüntü 3: http://forwardcouncil.com/p/80/sandra-backlund-interview 27.04.2017
Görüntü 4: http://struttwearableartshow.ca/wearable-art-of-the-day-waotd-nick-cave/ 27.04.2017
Görüntü 5: http://www.maikotakeda.com/ 27.04.2017
Görüntü 6: http://www.irisvanherpen.com/ 27.04.2017
Görüntü 7: http://www.hurriyet.com.tr/huseyin-caglayan-kostumlerin-yonettigi-bir-dansi-nasil-meydana-getirdi-30043493 / 27.4.2017

View publication stats